COLLAT: ~~APOLL~~

1023
13

B

PETRI APOLLONII COLLATINI

Præsbiteri Nouarienſis

Heroicum Carmen

DE DVELLO DAVIDIS, ET GOLIÆ,

Elegiæ,

Et Epigrammata

Nunc primò in lucem prodeunt

Studio, & cura Lazari Auguſtini Cottæ

de Ameno Nouarien. Diæc.

Sub Auſpicijs

Ill.mi, & Reu.mi D.D.

FEDERICI CACCIÆ

PATRITII NOVARIENSIS,

I. V. D. COLLEGII MEDIOLANI,

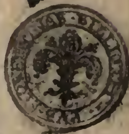
Abbatis Sancti Laurentij ad Putheum &c.

Ac Sac. Romanæ Rotæ Auditoris

Integerrimi.

MEDIOLANI Ex Calcographia Ghiſulphiana. 1692.

Superiorum permiſſu.

Exul Apollonius latebris, quibus hactenus hæsit,
Exilit, & patria sistit se luce videndum.

Ex Vander - Burch.

P*Vra è Castalidum fonte fluenta his in carminibus excurrere agnoui: quare, vtcuicunq; nitidam Latinam Poesim sitienti ex illis bibere liceat*, in publicam omnium potestatem eadem typographorum labore deriuare optimũ reor, Med. Nonis Iunij anno 1692.

Ego D. Hieronymus Meazza Cler. Reg., Sacræ Theol. Professor, Cœnobij S. Antonij Mediolani Præpositus, pro Sanctissima Inquisitione Censor Librorum.

Imprimatur

Fr. Michael Seraphinus Angelerius Sacr. Theol. Magister, Doctor Collegiatus, & Commissarius S. Officij Mediolani.

Bartholomeus Crassus pro Eminentiss. D. D. Cardinali Vicecomite Archiep.

Franciscus Arbona pro Excell. Senatu.

Ill.mo, ac Reu.mo D. D.

FEDERICO CACCIÆ:

Lazarus Augustinus Cotta I. C.
S. P. D.

PEtri Apollonij Collatini Cattanei conciuis tui opusculũ de Duello Dauidis, & Goliæ mihi nunquam innotuisset, diutiùsq; (reor) priuati iuris fuisset, nisi primus omniũ (quod sciam) Ioannes Mabylon superioribus annis in suo Itinerario Italico inter præclariora literarũ monimenta patefecisset, ac nisi Andreas Pusterla Bibliothecæ Ambrosianæ Præfectus, vir emunctæ naris, omnium bonarum artium, ac disciplinarum cultor acerrimus, priscorum nostratum Scriptorum ineditorum diligens inuestigator, ac mihi plurimùm recolendus, insigni quodam mirandæ comitatis lenocinio authographum exscribendum impetrasset ab erudito, & numquam satìs laudato viro Antonio Maliabeco Mediceæ Bibliothecæ Præfecto, ea accepta

lege, vt veluti argumentum à nemine Poetarum decantatum typis cusum euulgetur non modo pro Nouariensis,sed & Italici nominis dignitate. Cupiditatem videndi operis accendebat seueriorum virorum varijs studijs agitata,& non ingloria de Collatino censura. Vnicus verò Pusterla me Nouariensium Scriptorum collectorem diutino desiderio fatigatum,Nouariensem iuuentutem studijs humanioribus deditam, totamue fere (vt opinor) Remp. literariam valuit consolari. Insana quadam alacritate hanc poesim perlegi, suspexi, exscripsi, & typis impressam tibi inscribere censui,quippe qui vel Francisci aui tui Equitis,Poetæ, Oratoris, I.C. ac Consiliarij, vel Camilli proaui Iureconsultissimi ex Quęstoribus Magistratuum Mediolanensium,vel tot celebriũ virorum, qui è gente Caccia, & vel vniuersa Ciuitate Nouaria patria tua prodierunt, viuũ simulacrum refers,cum in te vno omnium bonarum disciplinarum, humaniorum literarum, Iurisprudentiæ,ac cuiusuis præclaræ artis studia, quibus ipsi singillatìm pollebant,certatìm cõfluant,
teq;

teq; vnicum Nouatiensium in Romana Curia decus honoribus, dignitate, atq; splendore cumulare contendant. Nec sat tibi videbaris exhibuisse experimentum virtutis tuæ, ni etiam ab infulis, quas tibi designarat Maximus, Optimus ille Innoc. XI. tui (ausim dicere) necessarijssimus, raro animi demissionis, & moderationis exemplo te subtraxisses. Maiora postulat, tibiq; parat virtus tua. Sublimiori thiara S. Zephyrinus, Alexander V. Innoc. IX. PP. MM. Nouariam eorum patriam illustrarunt. Ardicinorum (aui, & nepotis) adhuc effulget purpura: Hos virtus euexit. Verum ne præclaras animi tui dotes præclariora tibi pollicentes videar comminisci, hoc vnum mihi polliceor, quod nempe munusculum Poeticum veluti meæ erga te obseruantiæ testimonium pro tua humanitate excipere, tueri non dedignaberis. Vale. Ex Oppido Ameno in Riparia S. Iulij Diæc. Nouariensis VI. Id. Iunij MDCXCII.

Nonnulla

DE PETRO APOLLONIO COLLATINO

Lazarus Augustinus Cotta I.C.

Ex suo Museo Nouariensi MS.

PEtrus Apollonius Collatinus, cognomento Cattaneus, Præsbiter, natione Italus, patria Nouariensis in Insubribus, Patritijs ortus parentibus vixit sub finem sæculi Christiani quintodecimi. *Adrianus Vander - Burchius* Batauus, qui primus Collatini Poema notis illustrauit, in præfatione editionis Antuerpiensis anni 1586. incertum dicit, qua ætate floruerit. Et sane *Margarinus Bigneus* Gallus to. VIII. Biblioth. Veter. PP. *Collectores* Magnæ Biblioth. PP. to. XII. & cum eis *Ricciolus* Ital. tom. III. Chronolog. Refor. pag. 271. sub septimo, & vel octauo locant sæculo. Verum recentioribus Angeli Politiani temporibus adscribit *Gerardus Io. Vossius* Germanus de Historic. Latin. lib. III. pag. 811. & ad annum circiter 1490. refert *Gaspar Barthius* Germanus Aduersariar. lib. III. c. XXVII. Huiusmodi quæstionem *Philippus Brietius* Gallus Acutè dicta lib. V. pag. 63. exposuit, at indecisam reliquit. Igitur cum Poesim Fastorum,

&

& de Vrbis Hyerusalem euersione Collatinus eodem libello ad Cardinalem Ardicinum iuniorem de la Porta conciuem suum tunc Episcopum Aleriensem nuncupasset, satis constat de tempore, cum in comperto sit, Ardicinum anno 1475. ad insulam Aleriensem euectum, & anno 1493. ad Superos euolasse. Addas & Heroicum Carmen de singulari certamine Dauidis, & Goliæ ab authore dicatum Laurentio de Medicis, plura Poetica per ipsum missa ad Philippum Mediceum, quos sub id temporis vixisse constat. De rebus ipsius nil certi habeo, quod referam, cum & imo traditione circumferatur, se dimidium nominis, cognomenue sub Anagrammatismo (Apollonius Collatinus) abdere studuisse. Eum vel quam maximè laudant, vel appellitant, vel notant præter supra relatos.

Plotus Nouariensis in Ind. leg. si quando. V. Nouariæ plures alij.

Gesnerus Germanus in Biblioth.

Possevinus Italus in Apparatu.

Isaacus Casaubonus Germanus in Vespes.

Pennottus Nouariensis Hist. Tripart. lib. III. c. LI. n. 11.

Scaligerus Italus Poetices lib. VI. pag. 307.

Hyppolitus Maraccius Ital. Biblioth. Mar. p. II. pag. 224.

Coccius Ital. Thesaur. Catholic. lib. III.

Ludouicus Iacob à S. Carolo Burgundus Bibl. Pontif. pag. 179.

179. 416.

Io. Philippus de Gaudiano (quem *de Nouaria* vocitant) Nouariensis Chronic. Canon. Ord. pag. 11. 15. 19. 25. ac alibi frequentiùs.

Leander Albertus Ital.

Aloysius Morerus Gallus Dict. Hist. to. I. pag. 294.

Iacobus Hoffmannus Germanus Lexic. to. II. lit. P.

Io. Mabylon Gallus Itinerar. Italic. pag. 194.

Hieronymus Meazza Italus & Poesi, & sacris literis æquè insignis, ac demum

Antonius Malabecus Italus (vir clarissimus) in priuatis Epistolis familiaribus ad Andream Pusterlam Mediolanensem.

Scripsit præterea Collatinus, ediditq;

Fastorum Maiorum Libellum. Mediolani an. 1481. penes Oldericum Scinzenciller. Extat in Biblioth. Blanchiniana Mediolani.

Poema de Vrbis Hierusalem Euersione. Mediolani 1481. recusum Parisijs 1540. opera Io. Gagnæi: Iterum ibidem annis 1579. & 1589. in to. 8. Bignei: Antuerpiæ 1580. cum notis Vander-Burchij.

Epigrammata plura in Chronic. Io. Philippi de Gaudiano.

Elegias, ac alia Poetica ad Philippum Mediceum Antistitem Pisarum.

Præstantissimo Viro D. Laurentio de Medicis Ciui Florentino Petrus Apollonius Nouariensis S.

SE conferre tibi, seseque ostendere gaudet
  Quisquis, Cosmide, grandia dona facit.
Nec summis opibus, nisi summus vt ipse probetur,
  Largiri tumidas sollicitatur opes.
Non idem fastus nobis, nec tanta facultas;
  Parua damus nulla conditione pares.
Nam quid diuitias Pactolo accrescere nitar?
  Aut aurum ripis accumulare Tagi?
Quidue mari Rubro gemmas immergere curem,
  Aut Arabum siluis cinnama pura dare?
Tota tibi pleno fudit se copia cornu,
  Famaq; fortunis est minor ipsa tuis.
Si tamen & fœlix eadem mihi Diua fuisset,
  Acciperes larga dona superba manu.
Sed præter carmen vati nil præbet Apollo,
  Dulceq; Pyerides nil nisi carmen habent.
Id solùm tenues possunt donare Poetæ,
  Hanc messem noster reddere nouit ager.
Ne tamen omninò videar te ignotus adire:
  Est nonnulla mihi gratia iuncta tuis.
Accepitq; meas Pisarum gloria Præsul,
  Atq; suas miti reddidit ore notas.
Nuper huic Elogos, Heroa & carmina misi
  Grata nimis, lector si modo vera tulit.
Quare age, florentis patriæ Clarissime Ciuis,
  Ne tanto spernas tu quoq; grata viro.

Exiguus liber est, magni sed fata Goliæ
  Pars habet, & tenui grandia voce sonat.
Altera pars miscet elegis epigrammata paucis,
  Flebilis in medio est scripta querela Iesu.
Tempus erit, fortasse tuas quo dicere laudes
  Ordiar, & patris, vel senioris aui,
Quorum fama viget nullos delenda per annos,
  Quamuis sub tumulis ossa sepulta latent.
Intereà paruum non dedignare libellum,
  Atq; hunc, si merui, quæso aliquando lege.

Petri Apollonij Nouariensis De Duello Dauidis, et Goliæ Heroicum Carmen incipit fœlicitèr.

PRælia fatidici Dauidis, sæuiq; Goliæ;
Musa refer, nec prima time vestigia campi
Insoliti. Cœpisse opus est: spectaberis olim
Grandior, ante diem Parcæ nisi stamina rumpant,
Neu desit cœptis studijs dictator Apollo.
Plurima iam tristi prostrarat corpora letho,
Perq; dies in cæde magis furibunda Goliæ
Dextera fortis erat, populo nec Saulis vllæ
Profuerant vires: vnum pepulisse furorem
Non poterat numerosa manus, solusq; pauentes
Mille sub ignauis cogebat degere tectis.
Ergo omnes cessisse videns, timidosq; latere,
Elatus campo fertur, verbisq; superbis
Increpat attonitos hostes, ac talia iactat.
Non pudet, ò miseri, vallo, claustrisq; teneri,
Vnius

Vnius terrente manu? quid statis inertes?
Aut vrbes nobis, tutosq; relinquite fines,
Aut valida pugnate manu: concedat Hebræus
Arua Philistæis, quæ non valet ense tueri.
Prodeat huc aliquis paria in certamina mecum:
Quid vero expecto solum? quin, exeat omnis
In me conuersis telis exercitus: vnum
Sufficiam cunctis magnorum stirpe Gigantum
Progenitus, cælo quondam qui pellere Diuos
Aggressi fecere Iouis discrimina regno,
Cum super ingentem statuissent Pelion Ossan.
Talia dicentem trepidæ cum Rege phalanges
Spectabant, nec ferre manum, nec reddere voces
Cuiquam animus: quippe illa omnes terrebat imago
Grandior, & senis cubitis erecta sub auras,
Et quales artus posses agnosse Gigantis.
Haud aliter clausæ stabulis clamore luporum
Exanimantur oues, rapido quos ore frementes
Moliri quacunq; aditus è parte tuentur:
Hæ trepidæ inter se coeunt, gemituq; queruntur.
Dum sic ille furens tumido sermone minatur,
Germanis alimenta suis in castra ferentem
Aduentasse fuit Dauidem, quem consitus annis
Iusserat, armento, genitor properare, relicto
Iesseus exiguæ Bethlem non incola vilis.
Huic septem natos fessæ solatia vitæ
Ediderat coniux. Martis tolerare labores
Primi tres, at cura gregis successerat illi;
Namq; pecus fuerat priscorum maximus olim
Census, & hinc habuit funesta pecunia nomen.
Hic vbi correptas tanta formidine mentes

Aſpexit, quæ cauſa, rogat, cupiduſq; referri
Flagitat, atq; aliquam ſpondet fortaſſe ſalutem.
Audebat vix quiſq; loqui: tum deniq; narrant,
Oſtenduntq; virum: puduit tam vilia turbæ
Pectora magnanimum puerum ſpectaſſe, ſimulq;
Indignatus ait: Populi proh dedecus ingens
Iſrael! hæc virtus maiorum? hæc gloria belli?
En vnum fugitis multi, vos territat vnus
Imbelles ceu miluus aues: nec tendere contra
Audet, & hoc aliquis morti demittere monſtrum,
Seruaturq; mihi? per ego hunc metuenda Tonantis
Numina, ſi rabidos potui ſuperare leones,
Eripiam mundo: me me petit vltio tanta.
Dixerat, & cunctis nimiùm miranda loquutus
Viſus erat: fratres etiam reprendere dictum
Seu faceret liuor, ſiue illi fata timebant,
Degeneres quos ipſe vocat, promiſſaq; firmat.
Scinditur incertum vulgus: pars maxima laudans
Incendit verbis, capiendaq; præmia Regis
Commemorat: pars virtutem non credere tantam.
Saulis intereà volucris defertur ad aures
Fama, nouum veniſſe virum, qui fata Goliæ
Spondeat, & iunctis decernere comminùs armis.
Continuò iubet acciri (nam forte corona
Vallatus procerum, hoc mæſtus Rex ipſe petebat)
Quò iuſſus poſtquam intrauiſſet, poplite flexo
Concidit, & dicta ſimul, acceptaq; ſalute,
Rex, ait, ecce tuus, tanto ſi dignor honore,
Ille ego ſum ſeruus, per quem ruitura nefandi
Hoſtis, & hac dextra eſt habitura ſuperbia finem.
Riſit in aſpectu (neq; enim cognouerat illum,
Huic

Huic licet infernas quondam molliuerat iras
Concordi resonante lyra) sic deinde profatur.
Feruidus ah nimium circa præcordia sanguis
Exultat tibi, dure puer, maioraq; suadet.
Viribus exsuperat corpus fiducia mentis.
Te ne satis magno credis superesse Goliæ,
Quem si nunc dextra teneat, iaculabitur altis
Montibus, & miserum corpus per frusta resoluet?
At nondum valida quantus consurgat in hasta
Expertus, quo se pugnando turbine verset.
Deniq; maturis ætas tua debilis annis,
Tu puer, ille vir est. Postquam sic pauca loqutus,
Reddidit ista Dauid. Nihil, ô Rex optime, nostram
Ætatem culpasse nocet: plus corpore grandi
Sæpiùs ingenium valuit, stratusq; pusillo
Dente ferox iacuit serpens resupinus in antro.
Ille ego namq; vrsos (puer vsq;) armenta petentes
Insectans prædamq; tuli, victosq; peremi:
Quin etiam tauros ausum tentare leonem
Insilui, ruptis violento faucibus vngue,
Corporibus donec anima indignata recessit,
Et seruata mihi monstrari tergora possent.
Qui me igitur tetrico potuit rapuisse leoni,
Hic quoq; fautor erit: præsens Deus ipse fauebit,
Ipse reget dextram, cassos nec proferet ictus.
Quid ferus ille diù diuina lege fruentem
Inconcisus aget populum? Genitrice pudenda
Natus, & ignarus nomen dixisse parentis?
Stat generi nostro tantum releuare pudorem.
Talia dicentem iam dudum Regia proles
Spectabat Ionathas, patris reuerenter in ora

Ab-

Abſtrahit, optatam dextræ coniungere dextram
Irruit incenſus tantæ virtutis amore.
At Regi poſtquam tandem conſtantia viſa eſt,
Obſtupuit, Dauidemq; manu complexus amica,
Si tibi tantus, ait, vigor ardet, ſpesq; triunphi,
I fælix, ducente Deo, rem profer in actum.
Quod ſi victor eris, per te ſi noſtra ſalutem
Caſtra ferent, humili nunquam de ſorte querere.
Eſt mihi præterea præſtanti corpore nata,
Quam tibi connubio iungam, ſtabilemq; dicabo;
Hæc ait, & famulis lætus iubet arma parari.
Haud ſegnes properant illi. Denſiſſima fertur,
Quæ corpus, lorica, tegat, quam tegmina circum
Aptantur: pulchrum munit caput aurea caſſis,
Deinc lateri inſignis capulo circundatur enſis.
Vt ſatis ex omni contectus parte refulſit,
Inſuetum pertentat onus: lædebat ineptos
Sarcina tanta humeros, nec præbent brachia vires,
Pes quoq; lentus erat. Vos hæc molimina, quæſo,
Demite, nec greſſus agiles offendite, clamat.
Sit modo funda leuis dextra, baculusq; ſiniſtra:
His ego tutus eam: dicens ſimul exuit omnem
Ornatum, puroq; legens in gurgite quinque,
Ipſe pera condit lapides, tunicasq; recingit.
Mittitur intereà forti qui bella Goliæ
Nunciet: ille ſuis vt adhuc conſederat armis,
Surgit, & immanem poſcit ſibi feruidus haſtam,
Præcipitemq; rapit verſus tentoria curſum.
Ceu leo, quem cupidum prædæ ſpes vana fefellit,
Quum redit ad montes, ſi forte auditus in agris
Mugitus tauri, rapido velociùs Euro

Currit,

Currit , & ancipiti scrutatur lumine vocem,
Aspecto nondum complentur sanguine fauces.
Quo moriture ruis? lux ista nouissima vitæ
Debetur, furibunde, tuæ, nudoq; recisa
Horrendus ceruice solo sine honore iacebis.
Quodque magis pudeat, puer hæc certamina de te
Læta dabit campo nunc primùm visus in isto.
Nec virtute minùs fidens, comitante suorum
Agmine, Iessides, portas exire patentes
Festinabat ouans, incerto Rege relicto.
Cui comes ante omnes Ionathas fidissimus ibat,
Amplexusq; petens lacrymarum flumine multo
Talia verba dabat: Faueant ò Numina summi
Sic mihi sancta Iouis, te te vt prædonis iniqui
Cæde resultantem patris remeare penates
Aspiciam: certè nunquam tua dulcis imago
Pectore ab hoc cedet, & quantum vita manebit,
Auxilijs, studijsq; opibusq; iuuabere nostris,
Nulla dies istum veniens delebit amorem.
Ille cui: nec te, iuuenum mitissime, quicquam
Sollicitet timor: accipies, quæ vota petisti.
O semper venerande mihi, quo munere talem
Promerui? quodue officium, quæ gratia fecit?
His in se paritèr studio pietatis amicæ,
Aggere discedunt, notumq; feruntur in æquor.
Vt procul aspexit venientem turbidus hostem,
Et baculum læua, dextra fundamq; Golias,
Substitit indignans, permixtaq; incipit ira:
An mea diuersum traxerunt membra figuram,
Insectorq; canis lasciui fuste puelli?
Aut in auem vertor casurus ab arbore funda?

Ludimur à populo, nondumq; timemur inermes!
Ah dabitis iustas, & tu puer improbe, pœnas
Alitibus damnande feris, morsuq; luporum.
Dixerat: at contra paucis Iesseius Heros
Ne sæui dictis: istum tibi mortis honorem
Seruamus: nec parma teget, nec fortior hasta,
Nec galeæ robur; noster Deus omnia vincit.
Dixit, & aduersum gradienti prouidus altæ
Incussit fronti lapidem; paulumq; recessit
Ille ictu primo minimùm turbatus, & ira
Plus satis exardens contra truculentior ibat
Multa minans, iam iamq; manu retinere putabat.
Protinus eductum funda stridente secundum
Ter circumuoluens summa vibrauit ab aure
Iessides: iterum media qui fronte receptus
Discussit galeam, vulnusq; inflixit apertum.
Tunc oculis densæ subitò incubuere tenebræ,
Incertusq; viæ, quo quo tamen ira ferebat,
Tendit in hostilem faciem, ceu cuspide ferri
Expectatus aper, mortemq; minatur acerbam.
Tollitur ad cælum clamor, Dauidemq; phalanges
Hortantur, firmantq; animum, sonat arduus aer
Vocibus innumeris: At non exterritus heros
Paulatim se se recipit, tum robore toto
Innixus lateri partem speculatus eandem
Impetit, & duplex vulnus confudit in vno.
Labitur infælix rupta ceruice Golias
Sanguineam quatiens moribundo corpore terram.
Clamorem ingeminant turbæ, cinguntq; iacentem
Circuitu longo, nec quisquam proximus ire
Audet adhuc, nequeunt expleri corda tuendo.

Ille locum plagæ triplicis miratur, & ille
Terribiles oculos, aliusq; immania membra
Ostendit, grandesq; manus; hastamq; tremendam.
Qualiter occisum despectat rustica pubes
Circumfusa lupum pecori commune ferentem
Exitium, agricolisq; simul. Tacet ipse cruentos
Ostendens cælo dentes, setaq; rigenti,
Vnguibus, & sæuis etiam metuendus inanis.
Cui Dauid insistens læuo pede talia fatur.
Occidis hic demum, proles generosa Gigantum:
I nunc, alitibus nostrum largire cadauer,
Si datur, en matrem toto complecteris ore.
I, Stygias etiam genitorem quære per vndas.
Hæc vbi dicta dedit, proprio mucrone recidit
Monstrosum caput, & corpus sine nomine linquens.
In reliquum vulgus tepido conuertitur ense,
Hortaturq; suos. Partem fuga tuta redemit,
Pars iacuit, moriensq; Duci comes iuit ad vmbras.
Ast illum magno redeuntem in mœnia plausu
Rex generum firmat pactæ sponsalia natæ
Lætus agens, dignosq; viro celebrauit honores.

Iesu Crucifixi ad Iudeos querela.

Immemor ô soboles, operumq; ingrata bonorum,
Quæ mea culpa tuam potuit peruertere mentem?
Dic mihi, quid feci? merui quo crimine tantos
In cruce suspensus membris perferre dolores?
Non ne ego sum, qui te rabida Pharaonis ab ira
Exemi? cuius paruo si tempore terras
Incoleres, iam non superesset forma virilis.
Num semper fulua te præcedente columna,

Per deserta tuli? numero quum nullus in illo
Sentiret minimum tanta de plebe malorum.
Tu me, crudelis, manibus post terga reuinctis,
Damnandum falsi traxisti in tecta Cayphæ.
En meritis condigna meis, en debita merces!
Ipse ego, dum fugeres hostem post terga sequentem,
Aequora diuiso feci tibi peruia Ponto;
Cum duce submersi, fuerant quicunq; sequuti:
Quadraginta super demisi manna per annos,
Deserto faciente famem: quemq; arida fauces
Immodico sub Sole tibi sitis vreret altis
Montibus, è rigida produxi caute liquorem.
Tu mihi, tu, mirram commisto felle dedisti.
En meritis condigna meis, en debita merces!
Quid non tentatum, gens ò vesana, reliqui?
Quid potui, quod non feci? nam cæsa flagellis
Aegyptus per me doluit: tu libera terras
Vbere fœcundas, & dulci lacte fluentes
Intrasti: quid enim tali pro munere reddis
Hostiles plagas, hostilia vulnera præter?
Te propter Reges percussi bella mouentes
Dura Chananeis imponens frena Tyrannis:
Hinc tua de cunctis populis victricia signa
Secura tandem Regni statione recepi.
Nec tantùm propriæ genti mandata dedisti,
Quin alias vrbes, atq; altera jura subegi,
Per mare, per terras latissima regna paraui.
Tu mihi ceruicem calamo, tu sentibus aspris,
Tu colaphis malas, signastiq; ora salitis,
Tu me ad supplicium duræ crucis acta furore
Duxisti, sæua caput amplectente corona:
Tu manibus, pedibusq; meis inhumanis adacto

Fixisti clauos, ictu cogente, retortos.
Tu consuta meæ posuisti tegmina carnis
In sortem rapienda tribus. Sic æqua rependis?
En meritis condigna meis, en debita merces!
An satis hæc? mucrone latus, scelerata, petisti,
Hausistiq; meum: Hoc nati meruere redempti,
Quos tibi nascentes iugulabat dextra Canopi?
Nonne locis potui vastis te perdere eremi
Iniusto toties commotus murmure linguæ?
Quum toties bello, toties petereris & armis,
Quum aurea struxisti tauri simulacra nefandi,
Num potui media gladio diuellere terra
Funditus, ac plebi præponere Moysen alij?
Num simul ac certas fundasti robore terras,
Regibus innumeris potui dimittere captam?
Paucorum vetuere preces: seruata fuisti,
Impia gens: noscas, qui te seruarit in vndis,
Et saltem duros animi nunc flecte rigores,
Post ausum, factumq; nefas, depone furorem,
Et dominum cognosce tuum, tandemq; verere.
Non odi facinus: fuerat sic quando necesse.
Marmoreis quamquam minus es commota columnis,
Hactenus en ad me tamen huc secura venito,
In cruce porrectus moror en iterum, en ego fixas
Tendo manus, Iudea veni: quæcunq; recepi,
Dulcia sunt, ad me dum tu contrita reuertas.

Elegiacum carmen ad Calliepen, et Musas.

In varias animum verti quum deniq; partes,
Tu portus curis, Calliopea, meis,
Atq; aliæ fontis seruantes stagna sorores,
Quem de Parnasi vertice fudit equus,

Ad

Ad vos pulsus agor disiecta naufragus alno,
In vestros vultus, & mea damna queror.
Ah quoties vitæ dum me, cæliq; pigeret,
Et cuperem Stygij regna subire Iouis,
Tristem lenistis mentis dulcore furorem,
Qui nimium concors omnium ab ore fluit.
Quin & seclusum thalamo, quem sæpe petistis,
Dignatæ nostro ponere membra thoro;
Per vos hinc varij didici modulamina cantus,
Nunc humili plectro, nunc grauiore sonans.
Ergo si aduersos fortunæ vinco labores,
Vestræ opis hoc; vobis gratia semper erit.

Laus ruris, et agriculturæ.

Fœlix, qui patrio vitam traducit in agro,
Et sua qui proprijs excolit arua bobus.
Qui dura vrbis dimotus fastidia vitat,
Nec domini supplex limina dira colit,
Publica quem tangunt nec vlla negotia, nec res
Vnquam sollicito vix sine agenda metu.
Ergo hic aut lentas disponit in ordine vites,
Aut notat errantis pascua læta gregis,
Aut steriles ramos curuata falce recidit,
Aut plus fælices inserit, atq; locat.
Infirmas nunc tondet oues, nunc amne salubri
Mersat, & infusa corpora purgat aqua.
Sæpius antiqua iacuisse sub arbore gaudet,
Quam circum gramen, mollis & herba virent.
Proximus intereà riuus dilabitur vndæ,
Hic cubat ad murmur prætereuntis aquæ.
Exultant querulæ viridi de fronde volucres,
Quæq; suos siluis fundere docta modos.

Semper

Semper adest, quid agat. Si feruida venerit æstas,
  Falce cadit longis Solibus vsta seges:
Area mulctandis spatiosa paratur aristis,
  Truduntur latebris grana repulsa suis.
Vere nouo vineta crepat: suspenditur vlmis,
  Conatuq; suo vitis in alta venit.
Pomifer Autumnus reduces parat inde labores:
  Aut serit, aut ramis dulcia mala legit.
Quid pyra diuersis numerem nascentia formis?
  Poma vel in species tam variata suas?
Tunc rudibus pedibus grauidos calcare racemos
  Euenit, & strictis condere vina cadis.
Castaneæ molles dura sub crate latentes
  Velluntur cauto pollice nocte cibus;
Quum iam bruma rigens horrendo turbida vultu
  Longa magis solito tempora noctis agit;
Sed neq; tunc etiam cesset, semperue quiescet,
  Aut semper pigros dormiet ante focos.
In niuibus magnis lepores agitare fugaces
  Gaudet, anhælantem postque citare canem;
Vel laqueos auibus tendit, vel retia ceruis,
  Sæpe lupos pedicis, sæpe retentat apros.
Tu quoque, cauta licet, nimiumq; dolosa ferarum
  Furta tamen, vulpis, casse retenta luis.
Quum verò leporem portat, captamq; volucrem,
  Et repetit notas sole ruente casas,
Exultant natiq; rudes, in limine plaudunt,
  Hic auris leporis, ille retractat auem.
Ipse sedet, rudibusq; simul blanditur alumnis,
  Incerto referens verbula balba sono.
Testilis intereà flammis alimenta ministrans
  Decoquit allatos igne furente cibos.

Quid

Quid referam demum, quanta dulcedine cenent?
  Quis non hic curas deposuisse queat?
O fortunatos igitur (sua si bona norint)
  Agricolas, vero dixerat ore Maro.

Conditionis humanæ querela.

Omnia qui certo voluit succumbere fato
  Corpora, nec cuiquam plusue, minusue fauet,
Idem tam varias voluit cur mittere pestes
  Non euitatæ mortis in officium?
Cur mille inuitas animas rapuere dolores,
  Et morimur sæuis terq; quaterq; malis?
Scilicet ex illo vani dixere Poetæ
  Morborum pestes incaluisse graues,
Cum gentis Iapeti cælesti lumine raptas
  In limum factas transtulit inde faces.
At nos ob primos patimur mala tanta parentes,
  Et peccasse duos publica pœna fuit.
Ah nimium simplex, ne dicam, perfida mater,
  Vel tu, quem decuit plus sapuisse, pater.
Et tu tantorum serpens inimice bonorum,
  Vt merito, fraudis fers quoq; damna tuæ,
Qui prius æthereas ibas erectus ad auras,
  Nunc duram longo pectore verris humum.

Danae à Ioue decepta.

Inclusam turri quum te, pulcherrima Danae,
  Acrisius tutam crederet esse pater,
Risit, & ad Venerem petulanti lumine versus
  Iuppiter, hæc nobis eripietur? ait.
Hanc ego non aliquo fœcundam germine reddam,
  Quis poterit murus? quis prohibere vigil?

Dixerat, & celsæ residens in culmine turris
Diuina micuit aureus arce globus.
Quem super incumbens radio famulatus Apollo
Paulatim cæpit soluere more niuis.
Protinus ad pluuiam virgo gauisa nitentem
Supposuit vestem, suppostuitque manum,
Atqi vt deciderant, guttas redigebat in vnum,
Cogebat semet Iuppiter ipse volens.
Vt stetit in gremio, quantum defluxerat, aurum:
Hic alium, dixit, nunc decet esse Iouem.
Nec mora: candenti circundat brachia collo.
Aspecto primùm palluit illa Deo,
Mox vbi siderei rectorem agnouit Olympi,
Cætera non vllo murmure facta tulit.

Curius Romanus.

Munera Samnitum Curius fallacia ridens,
Exiguum qualis sederat ante focum,
Et manibus vilem stringens forrasse cacinum,
Seu pultes illi, seu magis esset olus,
Tunc ait: ad Dominos, legati, verba referte,
Plus illos curæ, quam sua dona mihi,
Et nos diuitibus, quam censu malle potiri.
O rigidos mores, ò celebranda fides!

Epitaphium Scipionis.

Incola desertæ non æquò tute paludis,
Quum prope fatales sensit adesse manus,
Noluit infernas tacitus descendere ad vmbras
Scipio, sed tumulo pauca legenda dedit.
Perfida, virtutisq; ingrata ò patria nostræ,
Ossa quidem ne quæ condere possis, habes.

Coriolanus Romanus.

Exorare sacræ quem non potuere thiaræ
Instantem muris, Roma superba, tuis,
Vna semel potuit felix conuincere mater,
Et natum tumidis exonerare minis:
Vincor, ait, lacrymas nec possum ferre parentis,
Largiar huic vtero mœnia dira, licet.
Protinus ad Volscos equitem, bellumq; reduxit.
Hæc nocuit pietas, Coriolane, tibi.

Plancius Romanus.

Plancius extremæ dilectæ coniugis horæ
Impatiens voluit proxima fata sequi.
Ergo dolor primùm gladio per pectus adacto,
Non potuit dextræ soluere vota trucis.
Namq; recens vulnus famularis turba ligauit,
Inuitusq; redit in sua membra cruor.
Nil tamen effecit sociorum cura fidelis:
Quis cupido mortem posse negare putet?
Vt subitò noti non conuenere, cruentas
Vulneribus clausis intulit ille manus.

Annibal Poenus.

Pulsus vt è Latio vires ferus Annibal omnes
Perdidit, in luxum Roma soluta ruit,
Anxia quæ meliùs præsente sub hoste fuisset,
In se verterunt otia tuta manum.

Cæsar Brutus.

Vrbs habuit Bruto melius, nil Cæsare peius;
Hic libertatem condidit, ille ruit.

Pompei tumulus.

Niliacas vndas cymba quicunq; pererras,
 Ad tumulum Magni, nauita, siste ratem.
Et dominum terræ quondam venerare potentem,
 Nec pigeat, quamquam mobilis aura vocet.
Hic iacet in Pharia vix agnoscendus arena,
 Sed tamen est saxo litera scripta breuis.
Hoc ne tuo dignum Magno, fortuna, sepulcrum?
 Sic Latij fuerat excipiendus honor?
Obruitur bibula puluis malè tectus arena,
 Seruat honoratum proditor arte caput.
Id quoq; cum trunco meliùs fluxisset in ignes,
 Victori fieret quam noua pompa Duci.

De Antonio Medico imperito.

Hausit opes postquam patrias Antonius amens,
 Et reliquum vidit nil superesse sibi.
Nescio qua subita Medicum se protulit arte:
 Perdidit vt censum, perdere vult homines.

Ad eundem.

Miratur vulgus, quod te fatearis Aliptem,
 Et facis exiguo tempore qui Medicum.
Quid mirum? factos, sic, est quoq; fama, poetas,
 Largitur dotes vnus vtrasq; Deus.
Ennius ante rudis dum fertur monte bicolli,
 Excitus assumpsit bella canenda sibi;
Euomuitq; haustum toto de pectore vatem,
 (Cui nullum vidit Græcia docta parem)
Qui dedit agrorum duris præcepta colonis,
 Dum sequitur tardos tardior ipse greges,

D Incidit

Incidit in sacras Heliconis numina Musas,
Quas inter mediis pulcher Apollo fuit,
Demissoq; genu, vatis poscebat honorem.
Nec mora: quod periit, turba verenda dedit.
Quis scit, an in somnis veniens tibi Delius artem
Fuderit, Antoni? quis neget, hocue probet?

Ad inuidum.

Obijcis obscurum semper mihi, liuide, nomen,
Inter nos quoties rixa pusilla venit.
Et vicisse putas, cum me de plebe, reurges,
Esse tuum prisca nobilitate genus.
Hanc facit inuidiam tibi quæ domus vna propinqua
Inuito cui te sors bona tota fauet.
Rumperis, & dum vis tristem difundere bylim,
Nil aliud nos quam rustica turba sumus.
Stemmata nil faciunt: sola est, atq; vnica virtus
Nobilitas: claros efficit illa viros.

Ad Prandum.

Si quis, Prande, manet sensus post funera nobis,
Et penetrat stygias fama relata domos,
Coniugis ipse meæ videor sentire querelas,
Multaq; cum lacrimis talia verba pijs.
Me miseram! nondum tenues fluxere capilli,
Aut cutis est capitis arida facta mei,
Ducitur in thalamos nostri noua nupta mariti:
O vbi nunc pudor est! ò vbi vera fides!

Ad Iouem petitio.

Magne pater Diuum, si non iniusta rogaris;
Annue poscenti, votaq; parua dato.

Non

Non ego diuitibus cupio comes ire superbis,
Aut cinctum multo ferre cliente latus:
Non auro, argentoue mihi placet aspera vestis,
Vel quæ de Tyrio murice tincta venit.
Atria non opto Graijs effulta columnis,
Extergant, famulas, quæ mihi sæpe manus.
Vrbanumue coquum, qui pulmentaria doctè
Componat, varias qui benè cedat aues.
Inter diuitias, paupertatemq; malignam
Posco locum: vitæ debita posco meæ.

De vasis fictilibus.

Cum possem lances argenti ponere mensis,
Fictilibus cenem cur sine laude, rogor.
Cenauit Curius, cenauit Apicius olim,
Cenauit primis Romulus ipse vasis.
His Numa placauit cælestia numina vasis,
Men pudeant magnos quæ decuere Deos?
Fregerit vt seruus, credas, minùs illa dolebo,
Has quam si fugiens improbus abstulerit.

De pueris in vtero pugnantibus.

Anxia sollicitæ quatiuntur viscera matris,
Bellaq; conclusus miscet vterq; puer.
Nititur in lucem cuius maturior ætas,
Conanti magnis viribus alter obest.
Vtq; altis lentæ vites innectier vlmis,
Vtq; hederæ truncos implicuisse solent,
Sic femori sæuus fraterno frater inhæsit,
Vagitusq; pares editus ore dedit.
Obstupuit præsens, & se Lucina negauit,
Cui tulerit, primam dicere posse manum.

Illu. q. D. Marchionis M. F. Epitaph.

Clara Ducis ſoboles, & clari Principis vxor
Elyſabeth, riſus, deliciæq; breues
Hic iacet: ah nullo ſtatuas diſcrimine Parcas
Hac pietas, ſaltem hac debuit eſſe pudor.
Tertia meſſis erat nondum tribus addita luſtris,
In thalamos poſtquam venerat illa viri,
Gaudia vix poterat cari ſenſiſſe mariti,
Cæperat & primùm tunc caluiſſe thorus.
Si non eſt ferro pectus tibi durius ipſo,
Da lacrimas tumulo, qui legis iſta ſuo.

Spectab. q. D. Catherinæ Epitaph.

Quantò frondoſi graditur dum per iuga Cinthi,
Prominet archifero cincta Diana choro,
Tantò præſtabat Latijs Catherina maritis,
Pulchrior & toto de grege nulla fuit.
Nunc decor eximius, nunc raræ gratia formæ,
(Heu facinus!) tumulo clauditur ille nitor.
Quid confert ſpecies? perijt pulcherrima Dido,
Et pro qua ſtruxit Græcia mille rates.
Forma abit, æternos illi ſeruabit honores,
Si qua fuit virtus, quæ numeroſa fuit.

De Iuliano Curruca.

Omnia cum facilis credat Iulianus amicis,
Hoc audire, ſemel credere non voluit,
Mæchari vxorem: donec deprenſa per ipſum,
Tum demum: nobis vera feruntur, ait.

Hac pæna coniux, hac est affectus adulter:
Vtatur mulier simplicitate viri.

Ad Paulam.

Postquam, Paula, tibi decies centena reliquit
 Raptus de supero frater vterq; polo,
Quamuis terdenos ætas tua præterit annos,
 Qui sibi te poscat, alter, & alter adest.
Tu ne inter iuuenes, an dos certamina quæso
 Tanta facis? cuiuis cernere, Paula, licet.
Cerberus inferna fratres è sede remittat,
 Per totidem stabis tempora virgo domi.

Turtur auis.

Ammisso consorte, decet, me viuere tristem,
 Coniuge nec rapto gaudia habere licet.
Ergo ego nec viridi ramo defessa quiescam,
 Solaq; per mæstas ibo, redibo vias.
Nec sumam nitidas puro de gurgite linfas,
 Sordida sed nostram leuiet vnda sitim.
Disce fidem, coniux, à turture disce pudorem,
 Cuius habet cineres fictilis vrna viri.

Rana.

Conqueror, & mergor limosa rana palude,
 Latonæ pænas has dedit ira mihi.
Nil sibi piscator tracto de corpore sumit
 Præterquam surras, posteriusq; femur.
Cætera vel ripis miluo rapienda loquaci
 Deserit, aut iterum donat habere lacu.

Cancer.

Si caudam demas, extremas si mihi chelas,
Pars bona de reliquo corpore nulla meo est.
Excepto, nisi sint lapides in fronte cauati,
Quos vesica timet, laxaq; fundit aquas.

Herba Senationum.

Fonte licet gelido mihi sit natalis origo,
Quæ mouet vrinam, vis mea calda tamen.
Me quoq; discreuit sexu natura creatrix:
Sum maior folijs fæmina, mas breuior.

Cepa.

Cepa mihi nomen græco sermone: quod vnum
In me conficiant omnia membra caput.
Si fuerit molles verbis aditurus amicos,
Stet procul, aut esu temperet ille meo.

Allia.

Allia messorum pastus sumus: edimus auras,
Si quas venter habet, sin minus efficimus.

Porrum.

Non ego sum quouis iucundum tempore porrum,
Sed postquam tegit cana pruina solum.
Mandito me crudum, vel si libet, obtege prunis,
Qui quereris, pressam pectoris esse viam.

Rafani.

Possumus è stomacho duros expellere pastus,
Dificilè, & lentè nos tamen egerimur.

Mala Parisiana.

Quæ non languenti medicus decocta negabit,
Optima de pomis parisiana sumus.
Si sapiet quisquam, fænicli semina nobis
Addiderit, tumidum flamine pectus habens.

Mala rubiginosa.

Quamuis sit turpi cortex ferrugine tectus,
Hoc tamen amnusso, dulcia mala sumus.

Mala Punica.

Si non soluisset nostris ieiunia granis
Persephone, stygia libera sorte foret.

Mula Rusiola.

Quem non ista queat spectantem forma mouere
Altera pars albens, altera suaue rubens?

Pomus nana.

Aspice quam multis oneretur plantula pomis,
Et caput è summa vix benè tollat humo.

Mala rabida.

Vlcera mulcemus prunæ supposta calenti;
Asperitas succi nomen iniqua dedit.

Pomus rancidula.

Quæ data Phæbeis, eadem mihi gloria, ramis:
Deque meo semper cespite poma virent.

Mala Cidonia.

Prima genas vestit nobis lanugo, nec vllo
Asperior posthac tempore barba venit.

Ficus.

Bis ego do fructum: primum fuge: carpe secundum,
Autumno comitem quem videt vua sibi.

Amigdala.

Perfide Demophoon, durum pro Phylide truncum
Excipe, dum patria ferus ab vrbe redis.

Castanea.

Qui viuit sterili pauper montanus in agro,
Pauperior, si me non habuisset, erat.

Persica.

Quæ fecit nomen, solùm nos Persida vitat:
Grata alijs, illic pestis acerba sumus.

Nux.

Flos quoties nostris ramis cumulatus inhæret,
Et superant fætus, area diues erit.

Facetum.

Deucalionei redierunt temporis imbres:
Vno mista vadò stercora cuncta natant.

FINIS.